

Sinop Off-Road Kulübü Üyelerinin Çevreye Duyarlı Davranışları ve Bu Davranışlara Yönelik Bölge Halkı Tutumunun Karşılaştırması

Ramazan Güzel¹

Gülizar Cengiz²

Özet

Bu çalışmada, Sinop Off-road Kulübü üyelerinin ve bölge halkının çevresel duyarlılık konusundaki tutumlarını ve davranışlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. Alternatif turizm içerisinde değerlendirilen off-road, her ne kadar masum bir spor olarak görünse de çevresel sorunlar ortaya çıkarabilir, sporu yapanlar ve bölgede yaşayan yerel halk arasında çevreye duyarlılık konusunda görüş farklılıkları yaratabilir. Bu nedenle, bu araştırma, Sinop Off-Road Kulübü üyelerinin çevre üzerindeki etkilerini ve çevresel duyarlılıklarını incelemeyi ve aynı bölgede yaşayan diğer halkın bu etkilere yönelik tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Nitel veri toplama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada off-road kulübü üyeleri ve bölgedeki yerel halk ile görüşmeler yapılmış, off-road kulübü üyelerinin çevresel farkındalık düzeyleri ve çevreye karşı tutumları ile yerel halkın off-road etkinliklerine yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, off-road sporcularının ve yerel halkın çevresel duyarlılıkta hangi konularda farklı, hangi konularda benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmada off-road sporcularının genellikle çevresel sorumluluklarını yerine getirmeye ve çevre dostu uygulamalara dikkat etmeye çalıştığı görülmektedir. Ayrıca elde edilen verilere göre, yerel halkın büyük bir kısmı off-road sporunun bölgeye ekonomik katkı sağladığını ve sporcuların çevreye zarar vermediklerini düşündüğünü göstermektedir.

1 Öğretim Görevlisi, Sinop Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, rguzel@sinop.edu.tr, 0000-0002-0622-0894

2 Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi, gakkus@kastamonu.edu.tr, ORCID:0000-0001-9262-2680

1. Giriş

Sanayi Devrimi ile kapitalist tüketim kültürünün yaygınlaşması ve bunun sonucu artan çevresel sorunlar doğaya karşı hassasiyeti arttırmış, çevre duyarlılığı ve çevre koruma ile ilgili akademik ve sektörel çalışmalar artmıştır. Her sektörde olduğu gibi turizm sektörü de zaman içerisinde çevreye daha duyarlı hale gelmeye başlamıştır. Özellikle geçmişte kitle turizminin yarattığı olumsuz etkiler ve turizm sektörünün değişen paradigmaları, yeni alternatif turizm türlerinin ortaya çıkarmasını sağlamıştır (Kızılırmak ve ark., 2017). Yeşil turizm, soft turizm olarak da adlandırılan alternatif turizm; geleneksel veya klasik kitle turizmi ile kent turizminin olumsuz etkilerini azaltmak için yeni turizm ürünlerinin bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2008: 8).

Günümüz turist profili artık doğal ve kültürel açıdan hassas alanlara yönelik seyahatler yapmakta, tatillerini, hobilerini ve ilgi alanlarını geliştirebildikleri, buldukları ortama yabancı kalmayıp çevreye duyarlı, çevre ile bütünleşebildikleri, insanları ve kültürleri tanıyabildikleri, tatmin olabilecekleri yöreleri tercih etmektedirler (Orhan & Karahan, 2010). Bunun sonucunda destinasyonlar hizmetlerini çevre bilinci artmış turist gruplarına göre şekillendirmeye başlamış, artık doğayı bozup değiştirmeden, kaynakları tüketmeden, daha bilinçli turizm faaliyetleri düzenlemeye başlamışlardır (Duran, 2009; Çamlıca, 2014). Bununla birlikte çevre ve yerel kültür üzerinde düşük etkiye sahip olmayı, gelir ve istihdam yaratmayı ve yerel ekosistemlerin korunmasını sağlamayı amaçlayan sürdürülebilir turizm felsefesi de bunu önemli ölçüde desteklemiştir (Sivesan, 2019).

Çevrenin korunması için sürdürülebilir turizm uygulamalarına ihtiyaç vardır. Çünkü sürdürülebilir turizm, turizmin çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerini dengelemeye çalışmaktadır. Sürdürülebilir turizmde doğal kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin korunması, su ve enerji tasarrufu, çevresel farkındalık, sosyal ve ekonomik kalkınma, kültürel değerlerin korunması önemlidir. Alternatif turizm türleri içerisinde yer alan off-road turizmi de doğada yapılan bir etkinlik olduğu için sürdürülebilir turizm uygulamalarına riayet etmesi beklenmektedir. Off-road turizmi her geçen gün daha popüler hale gelmekte, off-road rotaları genişlemekte ve off-road aktiviteleri için projeler geliştirilmektedir. Bu alternatif turizm türü sayesinde birçok doğal alan önemli bir turistik cazibe merkezi haline gelebilir. Bu her ne kadar yerel topluluklara ekonomik faydalar sağlasa da (Sevinç ve Duran, 2019) beraberinde çevresel sorunların oluşmasına neden olabilir. Bu nedenle, off-road turizminin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesini sağlamak gerekmektedir. Bu çalışmada off-road sporu ile

uğraşan sporcuların sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde çevreye duyarlılık davranışları araştırılmış ve bu davranışlara yönelik bölge halkı tutumunun karşılaştırılması yapılmıştır.

1.1 Çevreye Duyarlı Davranış

Son yıllarda hızla artan nüfus ve endüstrileşme ile bunların meydana getirdiği çevresel sorunlar doğal kaynakların hızla tükenmesine ve çevre üzerinde yıkıcı etkilere yol açmaktadır (Gökdayı, 1996; Tıraş, 2012). Sanayi Devrimi'nden bu yana göz ardı edilen çevre sorunları, günümüzde artan sağlık sorunlarına, doğal güzelliklerin yok olmasına, kültürel mirasın zarar görmesine, canlı türlerinin yok olmasına neden olmuş, bunun sonucunda insanların çevreye karşı duyarlılıkları artmaya başlamış ve yaşanabilir bir çevrenin nasıl oluşturulacağı ve korunacağı konusu gündeme gelmiştir (Avanoğlu, 1998, akt. Çabuk & Karacaoğlu, Ö. Cem, 2003).

Çevreye duyarlı davranış üzerine yapılan ilk çalışmalar 1970'lerin sonlarına kadar uzanmaktadır. Dunlap ve Van Liere (1978) "Yeni Çevresel Paradigma" adını verdikleri çalışmalarında yeni bir yaklaşımı tanıtmaktadır. Çalışma insanların çevreyle ilişkilerini ve çevreye karşı tutumlarını anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Araştırmacılar, bu paradigmayı ölçmek için bir ölçme aracı önermektedir. Çalışmada yeni çevresel paradigmanın temel özellikleri ve ölçme aracının nasıl kullanılabileceği üzerinde durulmakta, çevresel davranışları etkileyen değerler, inançlar ve dünya görüşleri gibi faktörleri ölçen anket tasarlanmaktadır. Bir diğer çalışmada Vining, J., & Ebreo, A. (1990) geri dönüştürme davranışını etkileyen faktörleri ve geri dönüştürenler ile geri dönüştürmeyenler arasındaki farkları araştırmaktadır. Araştırmacılar, geri dönüştürme davranışını anlamak ve teşvik etmek için neyin önemli olduğunu belirlemek amacıyla bir karşılaştırma yapmaktadır. Schultz ve Oskamp (1996) ise genel çevre endişesinin ve geri dönüşüm gibi çevre dostu davranışların insanların bakış açılarıyla nasıl ilişkili olduğunu incelemektedir. Yaptıkları araştırmada katılımcılara çevre ile ilgili genel endişeleri, geri dönüşümle ilgili görüşleri ve geri dönüşüm uygulamaları hakkında sorular sormuşlar, verilen yanıtlara göre katılımcıların geri dönüşüm konusundaki tutum ile genel çevre endişesi arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Stern (2000), çevresel olarak önemli eylemleri anlamak için tutarlı bir teori geliştirmenin önemini vurgulamakta, çevresel olarak önemli olan davranışları etkileyen unsurları incelemek için mevcut teorileri eleştirmektedir.

Günümüzde çevreye duyarlı davranış, bireylerin ve kuruluşların çevreye olan olumsuz etkilerini azaltmak için gerçekleştirdiği eylemleri kapsayan bir

kavramdır. İklim değişikliği ve dünya üzerindeki etkileri konusundaki artan endişeler nedeniyle, çevre dostu davranışların benimsenmesi giderek daha önemli hale gelmektedir. Dünya üzerindeki doğal kaynaklar, tüm canlılar için hayati bir öneme sahip olduğundan çevrenin korunması ve çevreye duyarlı olunması gerekmektedir. Çevresel duyarlılık bir bakıma, bireyin çevreye yönelik farkındalığını ve endişesini de ifade etmektedir (Metzger & McEwen, 1999, akt. Rosalino, L. M., & Rosalino, C. 2012).

Çevreye duyarlı davranışı etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri çevre bilinci olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre bilinci, insanların sadece doğal çevreye yönelik değil aynı zamanda yaşadıkları çevrenin sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarına da dikkat ederek, doğal çevre hakkında bilgi sahibi olmaları, bilinçlenmeleri ve bunun sonucunda çevreyi korumaya yönelik tutum ve davranışlar geliştirmeleri olarak tanımlanabilir (Davies ve ark., 2019). Çalışmalar çevre bilincini, insanların doğal çevre hakkındaki bilgi, inanç ve görüşlerini ve buna yönelik davranışlarını ifade etmektedir (Wierzbiński ve ark. 2021; Buczyńska-Pizoń, 2022). Çevre konularına ilişkin bir anlayışa sahip olan bireyler, çevre dostu davranışlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kautish & Sharma, 2020). Bu nedenle, bireylerin çevre dostu davranışlar sergilemeleri için çevre konularına dair bir anlayışa sahip olmaları gerekmektedir. (Yoon, 2020; Luneva ve ark., 2020). Çevre duyarlılığı yüksek olan bireylerin çevre dostu davranışlarda bulunması muhtemeldir. Çevreye duyarlı davranış, çevre bilinci gelişmiş bireyler tarafından sergilenecektir. Çevre bilinci, sürdürülebilir yaşamın teşviği ve çevrenin korunması için önemlidir. Bu bilincin oluşumunda eğitim, yaşanılan çevre, kültürel faktörler, medya gibi pek çok faktörün etkili olduğu düşünülmektedir. (Wong ve Lee, 2019)

Çevreye duyarlılığı etkileyen bir diğer faktör ise çevresel kaygıdır. Çevre konusunda kaygı duyan bireylerin çevre dostu davranışlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Minton & Rose, 1997). Bu durum, çevreyi koruma ve olumsuz etkilerini azaltma konusunda harekete geçmek için motivasyon sağlayabilir. Çevresel kaygı, bir kişinin çevresel konulara karşı duyarlılığını artırabilir ve çevreye karşı daha sorumlu davranmasına neden olabilir. Araştırmalar, çevresel kaygının çevre dostu davranışlarla pozitif bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Çevresel kaygısı yüksek olan kişilerin geri dönüşüm yapma, enerji tasarrufu yapma ve çevre dostu ürünler satın alma gibi davranışlar sergilediği, daha az atık ürettikleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla destek verdikleri belirlenmiştir (Krosnick ve ark., 2006; Schultz ve ark., 2005). 2017 yılında yapılan bir çalışmada, çevresel kaygı ile geri dönüşüm davranışları arasındaki ilişkiyi

araştırmıştır. Araştırma sonuçları, yüksek düzeyde çevresel kaygısı olan kişilerin geri dönüşüm konusunda daha bilgili olduklarını ve daha sık geri dönüşüm yaptıklarını göstermiştir (Jekria & Daud, 2016).

Kişilik, bir bireyin kendine özgü düşünce, hissetme ve davranış kalıplarını ifade eden bir kavramdır. Kişilik kalıtsal özellikler, çevresel faktörler ve kişinin deneyimlerinden oluşmaktadır. Çevre duyarlılığı ise, bireylerin çevresel konulara yönelik farkındalıkları, bilgileri ve davranışlarıdır. Kişiliğin de çevreye duyarlılığı etkileyen bir faktör olduğu kabul edilmektedir. Kişilik özellikleri ve çevreye duyarlı davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, vicdanlılık, deneyime açıklık ve uyumluluk gibi kişilik özelliklerin çevreye duyarlı davranışlar sergileme olasılıklarını artırdığını göstermektedir (Meitiyani ve ark. 2022, Schultz ve ark., 2005; Thøgersen, 2004). Bu kişilik özelliklerine sahip olan kişilerin çevre dostu davranışlar sergileme olasılığının daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Wong ve Lee, 2019).

Çevreye duyarlılık bilincinin ve davranışının önemini vurgulayan çalışmalarda, turizm operatörlerinin çevre politikaları, yerel halkın tutumu ve doğal kaynakların korunmasına yönelik yasal düzenlemelerden bahsedilmektedir (Chiu ve ark., 2014). Ayrıca sosyal psikoloji faktörleri, çevre okuryazarlığı, çevresel bilinç dinamikleri, çevre eğitimi, çevresel kaygılar ve teknolojik gelişmeler, çevresel duyarlılık ile ilgili yapılan çalışmalara konu olmuştur. Araştırmalar, çevre konularında bilinçli ve duyarlı bireylerin yetiştirilmesinin önemini vurgulamakta (UNEP, 2023; UNESCO, 2023; Acungil, 2020), çevre okuryazarlığı, çevresel farkındalık, çevresel bilinç dinamikleri, çevre eğitimi gibi faktörlerin de çevresel duyarlılık ve davranışları etkilediğini göstermektedir (Mansuroğlu & Veysel, 2021; Gürsoy ve ark. 2022). Çevre eğitimi, bireylerin değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını olumlu yönde etkileyerek olumsuz çevresel etkileri en aza indirmeyi amaçlasa da (Hines, Hungerford ve Tomera, 1986). Matre (akt. Giuseffi, J. M. (2011) insanlardan kendi yaşamlarında değişiklik yapmalarını istemeden sadece çevre eğitimi verilmesinin çevre eğitimi olmadığını, bunun doğa bilimi olduğunu söylemiştir. Çevreye duyarlı bilincin oluşturulmasında, sosyal psikoloji faktörlerinin, özellikle de değer inanç norm teorisi temelinde proaktif çevresel duyarlılık davranışlarının motive edilmesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (Andarabi, 2022). Kişilik özelliklerinin, çevresel duyarlılığın çalışanların yeşil örgütsel davranışına etkisinde aracı rol oynadığı da araştırmalarla desteklenmektedir (İрге, 2022). Literatürde teknolojik gelişmelerin de çevresel duyarlılık ve davranışları etkilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Kocagöz& İğde, 2022).

2. Araştırma

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Sinop Off-Road Kulübü üyelerinin çevreye duyarlı davranışlarını ve bu davranışlara yönelik bölge halkının tutumunu karşılaştırmayı amaçlamıştır. Sinop Off-Road Kulübü üyelerinin çevresel duyarlılık ve çevreye yönelik davranışlarının, bölge halkının genel tutumuyla nasıl ilişkilendirildiğini incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki alt hedefler belirlenmiştir:

1. Sinop Off-road Kulübü üyelerinin çevreye duyarlı davranışlarını değerlendirmek.
2. Bölge halkının Sinop Off-Road Kulübü üyelerinin çevresel etkilerine karşı tutumunu ve algısını belirlemek.
3. Sinop Off-Road Kulübü üyeleri ve bölge halkı arasında çevreye yönelik davranışlar ve tutumlar açısından karşılaştırmalar yapmak.

Bu araştırma, off-road sporcularının çevreye duyarlılıkları ve çevre bilinçlerini anlamak amacıyla önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bölge halkının off-road sporuna yönelik tutumlarının belirlenmesi, toplumun bu spor faaliyetine yönelik algısının ve farkındalığının anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılığı

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın coğrafi bölge kapsamı Sinop ilidir. Çalışmanın Sinop ilinde yapılmasının nedeni coğrafi yapısı, çevresel faktörleri ve off-road sporunun bu bölgedeki popülerliğidir. Bu çalışmanın evreni, Sinop'ta off-road sporuyla uğraşan kişiler ve Sinop ilindeki yerel halktan oluşmaktadır. Evrenin tamamına zaman ve maliyet açısından ulaşmak mümkün olmadığı için örnekleme yoluna gidilmiştir. Evreni oluşturan birimlere erişmenin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılan kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır (Patton, 2005). Bu çalışmanın kapsamı dahilinde, Sinop Off-Road Kulübü üyelerinden daha önce off-road faaliyetlerine katılmış sporcular ile iletişim kurulmuştur. Bu altı sporcu aracılığıyla, off-road sporuyla ilgilenenlerin çevreye duyarlı davranışları ve tutumları hakkında bilgi toplanması hedeflenmiştir. Ayrıca, Sinop ilinde yaşayan yerel halktan da 15 gönüllü katılımcıyla görüşmeler yapılmıştır. Bu gönüllüler aracılığıyla, bölge halkının

off-road sporuna yönelik tutumları ve çevresel etkilere karşı duyarlılık düzeyi hakkında veri elde edilmesi amaçlanmıştır.

2.2 Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Görüşme tekniklerinden biçimsel görüşme tekniği (Altunışık ve ark, 2007) benimsenmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme soruları Yeşil & Turan (2020)'in "Çevresel duyarlılık üzerine bir ölçek geliştirme çalışması" başlıklı makalelerinden uyarlanmıştır. Görüşme soruları demografik bilgileri içeren 10 soru, bilgi/duygu faktörünü içeren 3 soru, duyarlı davranışa yönelik 3 soru, özenli davranışa yönelik 3 soru, enerji tasarrufuna yönelik 2 soru ve geri dönüşüme yönelik 3 soru olmak üzere toplam 24 sorudan oluşmakta ve off-road sporcuları için ayrı, yerel halk için ayrı olarak tasarlanmış soruları içermektedir.

Tablo 1. Off-road Sporcuları Görüşme Soruları

- 1- Herhangi bir çevre organizasyonuna üye misiniz?
  - 2- Sinop'un off-road yapılabilen alanlar nerelerdir?
  - 3- Sinop'ta hangi tür off-road faaliyeti yapma olanağı vardır?
  - 4- Yeşil alanlara zarar verilmesi, çevreye çöp atılması, doğal su kaynaklarının kirletilmesi sizi rahatsız eder mi? Neden?
  - 5- Kentlerde açık yeşil alanların az olması, çarpık yapılaşma, yaşam çevrelerinde yer alan baz istasyonları sizi rahatsız eder mi? Neden?
  - 6- Enerji kaynaklarının lüzensuz kullanılması (dizel araç gibi) sizi rahatsız eder mi? Neden?
  - 7- Hava kirliliğini önlemek için off-road faaliyetiniz esnasında nelere dikkat edersiniz?
  - 8-Off-road faaliyetleriniz esnasında evsel/biyolojik (Yiyecek-içecek) çöplerinizi ne yapıyorsunuz?
  - 9- Off-road faaliyetiniz esnasında ağaç dikme fırsatı olursa nasıl davranırsınız?
  - 10- Su kaynaklarını kullanırken nasıl tasarrufta bulunuyor musunuz? (Örn. araba yıkarken)
  - 11- Yerel halkı rahatsız edecek düzeyde gürültü çıkarmamaya nasıl özen gösterirsiniz?
  - 12- Faaliyet esnasında kullandığınız malzemeleri farklı şekilde değerlendirir misiniz? Nasıl?
  - 13- Tek kullanımlık kâğıt ürünlerinin kullanımı konusunda nasıl tasarruflu davranır mısınız?
  - 14- Faaliyet esnası dışında aracınızı çalışır durumda bırakır mısınız? Neden?
  - 15- Faaliyet sırasında ya da sonrasında kullanılamayacak duruma gelmiş atık malzemeleri ne yaparsınız? (Halat, lastik vb.)
  - 16- Faaliyet sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan çöpleri nasıl değerlendirirsiniz?
  - 17- Faaliyet esnasında geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösterir misiniz? Nasıl?
-

Tablo 2. Yerel Halk Görüşme Soruları

- 1- Herhangi bir çevre organizasyonuna üye misiniz?
- 2- Bulduğunuz bölge off-road yapmaya uygun bir yer midir?
- 3- Off-road yöreye ekonomik bir katkı sağlamakta mıdır?
- 4- Off-road yapanların yeşil alanlara zarar verdiğini, çevreye çöp attığını, doğal su kaynaklarının kirlettiğini düşünüyor musunuz? Nasıl?
- 5- Kentlerde açık yeşil alanların az olması, çarpık yapılaşma, yaşam çevrelerinde yer alan bazı istasyonları sizi rahatsız eder mi? Neden?
- 6- Off-road yapanların dizel araçları lüzumsuz kullanması sizi rahatsız eder mi? (Neden)
- 7- Hava kirliliğini önlemek için off-road faaliyeti yapanların duyarlı davranıyor mu? (Neden?)
- 8- Off-road faaliyetleri esnasında off-road yapanların çöplerini ne yapıyor?
- 9- Off-road yapanların ağaçlara zarar veriyor mu nasıl?
- 10- Off-road yapanların su kaynaklarını nasıl kullandıklarını düşünüyorsunuz? (Örn. araba yıkarken)
- 11- Off-road yapanlar yerel halkı rahatsız edecek düzeyde gürültü çıkarıyor mu?
- 12- Off-road yapanlar faaliyet esnasında malzeme kullanımında özenli davranıyor mu? (Daha az kullanma, çift yönlü kullanma)
- 13- Off-road yapanlar tek kullanımlık kâğıt ürünlerin kullanımı konusunda tasarruflu davranıyorlar mı? (Nasıl?)
- 14- Off-road yapanlar faaliyet esnası dışında araçlarını çalışır durumda bırakıyor mu? (Neden?)
- 15- Off-road yapanlar faaliyet sırasında ya da sonrasında kullanılmayacak duruma gelmiş atık malzemeleri ne yapıyorlar? (Halat, lastik vb.)?
- 16- Off-road yapanlar faaliyet sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan çöpleri nasıl değerlendiriyor?
- 17- Off-road yapanların geri dönüşüme katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Nasıl?

Görüşme sorularının hazırlanması aşamasında araştırmacılar tarafından oluşturulan soruların katılımcılar tarafından evet-hayır şeklinde cevaplanmayı mümkün kılmamasına özen gösterilmiştir. Daha sonra nitel araştırma deneyimine sahip iki akademisyenden, bu sorularla ilgili görüşleri alınmıştır. Akademisyenler, soruların açık, anlaşılır ve araştırmanın amacını ve konusunu tam olarak yansıttığını değerlendirmiştir. Ardından, off-road sporuyla uğraşan bir sporcu ve yerel halktan bir birey ile ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, hazırlanan soruların uygulanabilirliği, anlaşılabilirliği ve etkinliği açısından bir deneme süreci olarak kullanılmıştır. Görüşmeler sırasında, soruların katılımcılar tarafından anlaşılır bir şekilde yanıtlanabildiği gözlenmiştir. Katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmeler ve geri bildirimler ışığında, araştırma soruları son şeklini almıştır.

Görüşmelerin ayrıntıları Tablo 3'de aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

Tablo 3: Görüşme Detayları

Görüşme No	Görüşme Türü	Tarih	Katılımcılar	Ses Kaydı	Görüşme Yeri/ Platformu
G1	Yüz Yüze	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alındı	Ofis
G2	Yüz Yüze	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alındı	Ofis
G3	Yüz Yüze	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alındı	İşyeri
G4	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alınmadı	Google Forms
G5	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alınmadı	Google Forms
G6	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alınmadı	Google Forms
G7	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Off-road Sporcusu	Alınmadı	Google Forms
G8	Yüz Yüze	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alındı	Ofis
G9	Yüz Yüze	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alındı	Ofis
G10	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G11	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G12	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G13	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G14	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G15	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms
G16	Çevrimiçi (Online)	Mayıs 2023	Yerel Halk	Alınmadı	Google Forms

Görüşmeler, off-road sporuyla uğraşan katılımcılar ve yerel halktan bireyler için ayrı ayrı yapılmıştır. Off-road sporu yapan katılımcılarla yapılan üç görüşme, yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde katılımcıların beyanları alınmış ve görüşmeler sırasında ses kaydı alınmıştır.

Ses kayıtları, katılımcıların rıza onaylarına dayanarak saklanmaktadır. Diğer yandan, yerel halktan bireylerle yapılan görüşmelerin ikisi yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde de katılımcıların beyanları alınmıştır. Kendisine ulaşamayan katılımcılar ile görüşmeler çevrimiçi bir platform olan Google Forms üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler 2023 yılı Mayıs ayı içerisinde tamamlanmıştır. Bulguların analiz edilmesi ve yorumlanması için kolaylık sağlamak amacıyla, katılımcılar K1, K2 gibi kodlarla anonim hale getirilmiştir.

2.3. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Bu çalışmanın iç geçerliği, görüşme sorularının tasarımı ve uygulama süreci açısından sağlam bir temele dayanmaktadır. Sorular, çevresel duyarlılık ve tutumları ölçmek amacıyla özenle uyarlanmış ve hazırlık aşamasında deneyimli 2 akademisyen ve 2 katılımcı tarafından test edilmiştir. Açık ve anlaşılır soruların kullanılması, katılımcıların düşüncelerini ve tutumlarını doğru bir şekilde yansıtmayı amaçlamıştır. Ayrıca, görüşmeler katılımcılarla güvenli bir ortamda gerçekleştirilmiştir, bu da yanıtların daha açık ve dürüst olmasını teşvik etmiştir. İç güvenilirliği sağlamak adına veriler doğrudan alıntılar ile sunulmuştur.

Bu çalışma, güvenirlilik açısından titiz bir yaklaşım benimsemiştir. Görüşme soruları, farklı katılımcılar tarafından farklı zamanlarda yanıtlandığında bile aynı kriterler ve standartlar çerçevesinde uygulanmıştır. Bu uygulama, içsel güvenilirliği artırarak sonuçların tutarlılığını desteklemiştir. Görüşmelerin kaydedilmesi dışsal güvenirlilik için önemlidir. Ses kayıtları titizlikle korunmuş ve analiz süreci tutarlı bir şekilde yürütülmüştür. Bu, dışsal güvenirligi artırarak sonuçların tekrar edilebilirliğini sağlamıştır.

3. Bulgular

Yapılan görüşmeler sonucunda veriler analiz edilmiş, öncelikle katılımcıların demografik profilleri tanımlanmış ve araştırmanın katılımcılar hakkında daha iyi bir anlayış sağlanmıştır. Katılımcılardan off-road sporcusu olanların demografik profilleri Tablo:4 de, yerel halkın demografik profilleri Tablo:5'te sunulmuştur. Cinsiyet dağılımına bakıldığında, off-road sporcularının tümünün erkek olduğu görülmektedir. Medeni durum açısından, tüm katılımcılar evlidir. Katılımcıların yaşları 31 ile 53 arasında değişmekte olup iki katılımcı 50 yaşındadır Katılımcıların yaşları genellikle 40'lı ve 50'li yaşlarda yoğunlaşmıştır. Eğitim düzeyi değişik seviyelerde olsa da katılımcılar arasında yüksek lisans, lisans, ortaöğretim ve ilköğretim seviyelerinde eğitim almış kişiler bulunmaktadır. Katılımcıların aylık gelir seviyeleri 7500 TL ile 25000 TL arasında değişmektedir. Katılımcılar farklı

sektörlerde çalışmakta, iki katılımcı eğitim sektöründe çalışırken, 3 katılımcı esnaflık, bir katılımcı uçak teknisyenliği yapmaktadır ve bir katılımcı da emeklidir.

Tablo 4. Off-road Sporcularının Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu	Aylık Gelir (TL)	Meslek
K1	Erkek	Evli	51	Yüksek lisans	24000	Öğretim Üyesi
K2	Erkek	Evli	53	Ortaöğretim	20000	Esnaf
K3	Erkek	Evli	42	Ortaöğretim	25000	Esnaf
K4	Erkek	Evli	50	İlköğretim	7500	Emekli
K5	Erkek	Evli	50	Lisans	17000	Öğretmen
K6	Erkek	Evli	36	Ortaöğretim	25000	Uçak teknisyeni
K7	Erkek	Evli	31	Lisans	15000	Esnaf

Tablo 5'deki yerel halkın demografik özelliklerine ilişkin veriler analiz edilmiştir. Katılımcıların yaşları 32 ile 42 arasında değişmektedir, ortalama yaş ise yaklaşık 36'dır. Bu, katılımcıların yaş aralığının geniş olduğunu, genç yetişkinlerden orta yaşlı yetişkinlere kadar bir yelpazeyi temsil ettiğini göstermektedir. Katılımcılar arasında hem erkekler (K1, K4, K7, K8, K9) hem de kadınlar (K2, K3, K5, K6) bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu evli (K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9) iken, iki katılımcı bekar (K1, K7) olarak kaydedilmiştir. Katılımcılar arasında yüksek lisans (K1), lisans (K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9) ve ön lisans (K5) eğitim seviyeleri temsil edilmektedir. Katılımcıların aylık gelir seviyeleri 8500 TL ile 20000 TL arasında değişmektedir. Ortalama aylık gelir yaklaşık 16,777 TL'dir. Katılımcılar arasında akademisyenler (K1, K7, K9), öğretmenler (K2, K3, K6), memurlar (K4), muhasebeciler (K8) ve servis rehberi (K5) gibi farklı meslek grupları bulunmaktadır.

Tablo 5. Yerel Halkın Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu	Aylık Gelir (TL)	Meslek
K1	Erkek	Bekar	33	Yüksek lisans	19000	Akademisyen
K2	Kadın	Evli	35	Lisans	20000	Öğretmen
K3	Kadın	Evli	36	Lisans	18000	Öğretmen
K4	Erkek	Evli	42	Lisans	15000	Memur
K5	Kadın	Evli	39	Ön lisans	8500	Servis rehberi
K6	Kadın	Evli	40	Lisans	15000	Öğretmen
K7	Erkek	Bekar	32	Lisans	20000	Akademisyen
K8	Erkek	Evli	35	Lisans	15000	Muhasebeci
K9	Erkek	Evli	37	Lisans	20000	Akademisyen

Demografik bilgilerin yanında 1. Soru olarak katılımcılara “*Herhangi bir çevre kuruluşuna üye misiniz?*” sorusu sorulmuş, yerel halk tarafından verilen cevaplar ağırlıklı olarak “Hayır” şeklinde bulunmuştur. Bu, katılımcıların tamamının çevre organizasyonlarına üye olmadığını göstermektedir. Aynı soru off-road sporcularına da sorulmuş 4 katılımcı (K2, K4, K5, K6) çevre organizasyonlarına üye olduğunu belirtmiştir.

2. soru olarak Yerel halka, “*Bulduğunuz bölge off-road yapmaya uygun bir yer midir?*” Sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplara göre tüm katılımcılar Sinop’un off-road sporu için uygun bir yer olduğunu belirtmiştir. K9, Akliman tarafındaki orman, bölgeye ait tesisler, İnceburun taraflarındaki zorlu arazi ve Erfelek tarafındaki yüksek köyleri Sinop’ta off-road yapılabilen alanlar olarak örnek göstermiştir. Benzer soru off-road sporcularına yöneltilmiş, “*Sinop’ta off-road yapılabilen alanlar nerelerdir?*” Sorusuna cevaben katılımcılar merkezde Akliman, Sarıkum, İnceburun, Hamsilos olarak belirtirken K2, Sinop’ta halka açık her orman ve arazide off-road yapılabileceğini belirtmiştir. Bu cevap üzerine katılımcıya izinlerin nerelerden alındığı sorulmuş, K2 haftasonları yapılacak bir etkinlik için izin alınmadığını, yapılacak resmi organizasyonlarda Sinop Valiliği ile Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden izinlerin alındığını belirtmiştir.

3. soru olarak yerel halka “*Sizce off-road sporu yöreye ekonomik bir katkı sağlamakta mıdır?*” sorusu yöneltilmiş, katılımcıların çoğunluğu (K1, K2, K3, K4, K5, K6) off-road sporunun yöreye ekonomik katkı sağladığını belirtirken, 2 katılımcı (K7, K9) yöreye ekonomik katkısının olmadığını, 1 katılımcı (K8) ise bazen katkısının olduğunu belirtmiştir. 3. Soru off-

road sporcularına farklı şekilde sorulmuş “Sinop’ta hangi tür off-road faaliyeti yapma olanağı vardır?” sorusuna cevaben 4 katılımcı (K1, K3, K4, K5, K6) 4x4 off-road araçları ile off-road yapma olanağı bulunduğunu belirtirken, 1 katılımcı (K2) off-road araçlarına ek olarak motocross ve ATV ile de Sinop’ta off-road faaliyeti yapma olanağı olduğunu belirtmiştir.

4. soruda yerel halka “Off-road yapanların yeşil alanlara zarar verdiğini, çevreye çöp attığını, doğal su kaynaklarının kirlettiğini düşünüyor musunuz? Nasıl?” sorusu sorulmuş 4 katılımcı (K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9) off-road yapanların çevreyi kirlettiklerini düşünmediklerini söylemiş, 1 katılımcı (K5) bu konuda bir fikrinin olmadığını belirtmiş ve soruya ilişkin görüşlerini “Bu konuda kesin bir bilgim olmamakla beraber, çok fazla insanın geldiği her yerde çevre, hava, gürültü kirliliği olması beklenir. Off-road yapanların off-road yaptıkları yerlerde hayvan yuvalarının bozulması, hayvanların doğal yaşam alanlarına müdahale etmesi gibi çevresel zararlarının olmasında buna ek olabilir. Diğer bir yandan kendi yaşadığım bir olayı anlatmak istiyorum, Ahmet Muhip Dranas otelinde kaldığım zamanlarda, off-road etkinliği vardı. Bu etkinlik sırasında sürüşünü tamamlamış araç gelip otelin önünde temizleniyordu. Bu durumda asfalt olması gereken yer tamamen çamur içinde kalmıştı. Otelin içi de bu çamurdan nasibini almıştı. Demek istediğim off-road gibi bir aktivitenin sadece doğal yaşamı değil aynı zamanda şehir yaşamını da kirletebilir.” Şeklinde ifade etmiştir. 4. Soru off-road sorularına, “Yeşil alanlara zarar verilmesi, çevreye çöp atılması, doğal su kaynaklarının kirletilmesi sizi rahatsız eder mi? Neden?” sorusu yöneltilmiş, katılımcıların tamamı çevreye zarar verilmesinin kendilerini rahatsız edeceğini söylemiştir. K1 bu konuda görüşlerini “Aldığımız nefesteki her şeyi doğaya borçluyuz.” Şeklinde ifade ederken K2 “Gelecekte de aynı ortamları aynı temizlikte çocuklarımızın da görüp kullanabilmesi için çevreyi temiz tutmaya çalışırım” K4 ise “Temiz bir çevreye hem bizim hem de bizden sonraki nesil olan çocuklarımızın ihtiyacı var” şeklinde ifade etmiştir.

“Kentlerde açık yeşil alanların az olması, çarpık yapılaşma, yaşam çevrelerinde yer alan bazı istasyonları sizi rahatsız eder mi? (Neden)” sorusu 5. soru olarak hem yerel halka hem de off-road sporcularına sorulmuştur. Yerel halktan gelen cevaplar doğrultusunda katılımcıların büyük bir çoğunluğu (K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9) bundan rahatsızlık duyacağını belirtmiştir. K3 bu konuda “Evet, sağlığımızı, psikolojimizi ve çocuklarımızı olumsuz etkiliyor” derken, K5 “Elbet ki nefes alabileceğimiz gök yüzüne bakınca sadece uzun binaları görebileceğim bir çevre düzeni beni rahatsız eder. Bazı istasyonları konusunda görüntü kirliliğinin olması kötü fakat bazı istasyonlarının insan sağlığı konusunda zararlı olup olmadığı konusunda bir fikrim yok.” Şeklinde ifade etmiştir. K6 bu soru için bazı istasyonlarından rahatsız olmayacağını “Görsel kirlilik harici rahatsız etmez” şeklinde ifade etmiştir. Aynı soru Off-

road sporcularına sorulmuş ve tüm katılımcılar (K1, K2, K3, K4, K5, K6) kentlerde açık yeşil alanların az olması, çarpık yapılaşma, yaşam çevrelerinde yer alan baz istasyonlarından rahatsızlık duyacaklarını söylemiş, K3 böyle bir durumun tüm canlılar için sağlıksız olacağını K5 ise yeşil alan yokluğu, çarpık kentleşme ve baz istasyonlarının çevre için büyük sorun oluşturacağını ve insanları erken yaşta yıpratacağından bahsetmiştir.

6. soruda *“Off-road yapanların dizel araçları lüzumsuz kullanması sizi rahatsız eder mi? (Neden)”* sorusuna yerel halktan 6 katılımcı (K1, K2, K4, K5, K7, K9) evet derken 3 katılımcı (K3, K6, K8) hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren katılımcıların çoğu dizel araçların lüzumsuz kullanımının hava kirliliğine yol açabileceğinden dolayı bu cevabı verdiğini söylemiştir. Hayır cevabı veren katılımcılardan K3 bunun bir spor ve eğlence olduğunu ve bu nedenle rahatsız etmediğini söylemiştir. K6 ise görüşlerini *“İnsanların rahatlamak için küçük gezilerde bile çok fazla yakıt kullanıldığını düşünülürse, off-road esnasında kullanılan dizel araçların çevreye verdiği zararın miktarının çok düşük kalacağını düşünmekteyim.”* şeklinde ifade etmiştir. Off-road sporcuları için bu soru *“Enerji kaynaklarının lüzumsuz kullanılması (dizel araç gibi) sizi rahatsız eder mi? Neden?”* şeklinde sorulmuş, tüm katılımcılar (K1, K2, K3, K4, K5) evet şeklinde cevap vermiştir. Fakat tüm katılımcılar off-road sporu esnasında dizel araç kullanımını enerji kaynaklarının israfı olarak görmemiş, K5 bunu *“Dizel araç, tork güç ve ekonomik olduğu için tercih edilmektedir. Sürdürülebilir enerji kaynakları deyince akla su, güneş ve rüzgâr enerjisi gelmekte fakat bu enerjiler off-road sporu için kullanılamıyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

“Hava kirliliğini önlemek için off-road faaliyeti yapanlar duyarlı davranıyor mu? (Neden?)” sorusu 7.soru olarak yerel halka sorulmuş 6 katılımcı (K1, K2, K4, K5, K7, K9) evet duyarlı davranıyorlar demiştir. Bu soru için K2, *“Off-road sporu yapanların araçlarını gerekli kontrollerden geçirdiklerini düşünüyorum”* derken K9 ise *“Etkinlik zaten belli zamanlarda yapılıyor ve bunun da çok fazla hava kirliliği oluşturacağını düşünmüyorum”* şeklinde ifade etmiştir. Off-road faaliyeti yapanların hava kirliliğini önlemek için duyarlı davranmadıklarını belirten K3 off-road sporcularının zaman zaman kamp kurup ateş yaktıklarını ve bunun da havayı kirlettiğini belirtmiştir. K8 ise bu konuda sadece off-road sporcularının değil, hiç kimsenin hava kirliliğini önlemek için duyarlı davranmadığını belirtmiştir. Bu soru off-road sporcuları için *“Hava kirliliğini önlenmek için off-road faaliyetiniz esnasında nelere dikkat edersiniz”* şeklinde sorulmuş K1 kamp kurulacaksa lastik yakılmamasına dikkat ettiklerini, K2 doğaya duyarlı araç ve ekipman kullanımına dikkat ettiklerini, K3 egzoz emisyon ölçümlerine dikkat ettiklerini, K4 ve K5 düzenli filtre değişimi ve araç bakımlarına dikkat ettiklerini söylemiştir. K6

soru ile ilgili görüşlerini “Az ateş yakılır ısınma ve yemek için. Araçlarımız da zaten teknolojik donanım Euro5 ve üstüdür” şeklinde ifade etmiştir.

8. soruda “Off-road faaliyetleri esnasında off-road yapanların çöplerini ne yaptığınızı düşünüyorsunuz?” sorusuna yerel halktan katılımcıların çoğunluğu (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9) off-road sporcularının çöplerini toplayıp gerekli yerlere bıraktıklarını söylemiştir. K8 ise sporcuların çöplerin bir kısmını çöpe bir kısmını ise çevreye attıklarını söylemiştir. Bu soru off-road sporcuları için “Off-road faaliyetleriniz esnasında evsel/biyolojik (Yiyecek-içecek) çöplerinizi ne yapıyorsunuz?” şeklinde sorulmuştur. Soruya ilişkin görüşlerini K1 bu tarz çöplerin toplandığını, bazen yakılarak imha edildiğini ya da yaban hayatın yemesi için bir yerde toplanıp bırakıldığını söylemiştir. Diğer katılımcıların tamamı (K2, K3, K4, K5, K6) ise çöplerin çöp poşetleri ile toplanıp araç içerisinde biriktirmek suretiyle en yakın çöp kutusuna atıldığını belirtmişlerdir.

9. soruda yerel halka “Sizce off-road yapanlar ağaçlara zarar veriyor mudur? Nasıl?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (K1, K2, K4, K5, K6, K7,) off-road yapanların ağaçlara zarar vermediğini, sorunun açık alanda yapılmasından dolayı ağaçlara zarar verilmediğini belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin olumsuz görüş bildiren K3 parkurlar açılırken ağaçlara zarar verildiğini, K8 off-road yapılan yerlerin orman içindeki patika yollar olduğunu yolların kötü olması, kaygan olması nedeniyle ağaçlara çarpmaların olduğunu ve bunların ağaçlara zarar verdiğini söylemiştir. K9 ise kaza esnasında veya pist kurmak için ağaçlara zarar verildiğini söylemiştir. Off-road sporcularına “Off-road faaliyetiniz esnasında ağaç dikme fırsatı olursa nasıl davranırsınız?” sorusuna tüm katılımcılar olumlu cevap vermiş, ağaç dikme kampanyaları düzenlediklerini söylemişlerdir. K1 off-road esnasında olmasa da dönemsel olarak resmî kurumların düzenlemiş olduğu ağaç dikme kampanyalarına kulüp olarak katılım gösterildiğini söylemiştir. Ayrıca K1 daha önce off-road yapılan İnceburun mevkiine kulüp tarafından ağaçlandırma yapıldığını belirtmiştir.

“Off-road yapanların su kaynaklarını nasıl kullandıklarını düşünüyorsunuz? (Örn. araba yıkarken)” sorusu yerel halktan katılımcılara 10. soru olarak sorulmuş ve katılımcıların büyük çoğunluğu (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9) off-road yapanların su kaynaklarını dikkatli kullandığını belirtmişlerdir. K8 ise soruya ilişkin görüşlerini “Su kaynaklarını sadece off-road sporcuları değil arabasını yıkayan herkes heba etmektedir” şeklinde ifade etmiştir. Off-road sporcularına ise soru “Su kaynaklarını kullanırken nasıl tasarrufla bulunuyor musunuz? (Örn. araba yıkarken)” şeklinde sorulmuş tüm katılımcılar su kaynaklarını kullanırken dikkat ettiklerini, gerektiği kadar su kullandıklarını,

israf etmemeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. K1 ofroad yapılan yerde dere veya akarsu varsa mümkün olduğunca bu gibi yerlerde araçları yıkamaya çalıştıklarını söylerken K2 ise aracını genelde petrol istasyonlarında yıkadığını, aracı fırçalarırken su akışını durdurarak su tasarrufunda bulunmaya çalıştığını belirtmiştir. K5 bu soruyu “*Suyu sadece durulamada gerektiği kadar kullanırız. Bir araç yıkama için maksimum seksen litre su yeterlidir.*” şeklinde cevaplamıştır.

11. soruda yerel halka “*Off-road yapanlar yerel halkı rahatsız edecek düzeyde gürültü çıkarıyor mu?*” sorusu yöneltilmiş, katılımcıların tamamı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9) off-road yapanların yerel halkı rahatsız edecek seviyede gürültü yapmadıklarını söylemişlerdir. Soru off-road sporcuları için “*Yerel halkı rahatsız edecek düzeyde gürültü çıkarmamaya nasıl özen gösterirsiniz?*” şeklinde sorulmuş, K1, K4, K5, K6 bu soruyu “*sporun kırsalda insanlardan uzak alanlarda yaptığımız için yerel halkı rahatsız etmiyoruz*” şeklinde cevaplamıştır. K2 “*Araçları ona göre modifiye ediyoruz*” derken K3 “*Off-road yaparken yüksek ses ile müzik dinlenmez bağırılmaz bu hayvanların habitatı için de geçerlidir.*” şeklinde cevaplamıştır.

12. soruda yerel halka “*Off-road yapanlar faaliyet esnasında malzeme kullanımında özenli davranıyor mudur? (Daha az kullanma, çift yönlü kullanma)*” sorusu yöneltilmiş, katılımcıların 4 ü (K1, K2, K5, K7) off-road yapanların bilinçli kişiler olduğunu düşündüklerini ve malzeme kullanımında da özen gösterdiklerini söylemişlerdir. Diğer katılımcılar ise (K3, K4, K6, K8, K9) bu konuda bilgilerinin ve fikirlerinin olmadığını söylemişlerdir. Bu soru off-road yapanlar için “*Faaliyet esnasında kullandığınız malzemeleri farklı şekilde değerlendirir misiniz? Nasıl?*” şeklinde sorulmuş ve katılımcıların 4 ü (K1, K2, K3, K4) soruyu kullanılabilir malzemeleri tekrar kullanmaya özen gösteririm şeklinde cevaplarırken 2 katılımcı (K5, K6) soruya ilişkin bir açıklama yapmamıştır.

“*Off-road yapanlar tek kullanımlık kâğıt ürünlerin kullanımı konusunda tasarruflu davranıyorlar mıdır? (Nasıl?)*” sorusu 13. Soru olarak yerel halka sorulmuş 6 katılımcı (K1, K2, K5, K6, K7, K8) bu soruyu evet tasarruflu davranıyorlardır demiştir. 3 katılımcı (K3, K4, K9) ise bu soru hakkında bilgilerinin olmadığını söylemişlerdir. “*Tek kullanımlık kâğıt ürünlerinin kullanımı konusunda nasıl tasarruflu davranır mısınız?*” sorusuna off-road sporcularının tamamı evet tasarruflu davranırız cevabı vermiştir. K1 soruya ilişkin görüşünü “*Teknoloji ile kâğıt kullanımından çok telefona notlarımızı düşüyoruz.*” şeklinde belirtirken K4 ise soruyu “*Tek kullanımlık ürünleri kullanırken dikkatli ve titiz davranırım geri dönüşüm fırsatım varsa geri dönüşüm kutularına atarım*” şeklinde cevaplamıştır.

14. soruda yerel halka “*Off-road yapanlar faaliyet esnasında araçlarını çalışır durumda bırakıyor mudur? (Neden?)*” sorusu yöneltilmiş, 4 katılımcı (K2, K3, K5, K6) ekonomik nedenlerden ve çevresel duyarlılıklarından dolayı bırakmıyorlardır derken, 4 katılımcı (K1, K4, K8, K9) konu hakkında bilgilerinin olmadığını, 1 katılımcı ise (K7) araçların soğumaması için araçlarını çalışır durumda bırakıyorlardır demiştir. Soru off-road sporcuları için “*Faaliyet esnasında aracınızı çalışır durumda bırakır mısınız? Neden?*” şeklinde sorulmuş, 5 katılımcı (K2, K3, K4, K5, K6) araçta çalışması ile ilgili bir sorun yoksa asla aracı açık bırakıp gereksiz yere yakıt tüketimi yapmam demiştir. 1 katılımcı ise (K1) “*Aracımın tekrar rölanti durumunda çalışıp motor soğumasını sağlaması, sağlıklı hale gelmesini sağlamak için aracımı çalışır bırakırım*” demiştir.

15. soruda yerel halka “*Off-road yapanlar faaliyet sırasında ya da sonrasında kullanılmayacak duruma gelmiş atık malzemeleri ne yapıyorlar? (Halat, lastik vb.)*” sorusu yöneltilmiş, 4 katılımcı (K2, K3, K5, K6) geri dönüşüme kazandırıyorlardır derken 3 katılımcı (K1, K4, K9) fikirlerinin olmadığını, 2 katılımcı (K7, K8) ise atıkları doğaya bıraktıklarını düşündüklerini söylemişlerdir. Soru off-road sporcuları için “*Faaliyet sırasında ya da sonrasında kullanılmayacak duruma gelmiş atık malzemeleri ne yaparsınız? (Halat, lastik vb.)*” şeklinde sorulmuş ve tüm katılımcılar (K1, K2, K3, K4, K5, K6) bu soruya geri dönüşüme göndeririz şeklinde cevap vermiştir. K1 soruya ilişkin görüşlerini “*Lastikleri geri dönüşüme kazandıran lastikçilere teslim ediyorum, halatları ise çöpe*” şeklinde ifade etmiştir.

16. soruda yerel halka “*Off-road yapanlar faaliyet sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan çöpleri nasıl değerlendiriyor?*” sorusu sorulmuş, 4 katılımcı (K2, K3, K5, K6) geri dönüşüme kazandırıyorlardır derken 3 katılımcı (K1, K4, K9) fikirlerinin olmadığını, 2 katılımcı (K7, K8) ise çöpleri toplayıp imha ettiklerini düşündüklerini söylemiştir. Bu soru off-road sporcularına “*Faaliyet sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan çöpleri nasıl değerlendirirsiniz*” şeklinde sorulmuş, K1 araçlarda toplayıp en yakın çöp konteynırlara attıklarını söylemiş, K2 sınıfına göre ayırarak dönüşümünü sağladıklarını, K3, K4, K5, K6 ise çöpleri itina ile çöp alanlarına taşıdıklarını belirtmişlerdir.

17. soruda yerel halka “*Off-road yapanların geri dönüşüme katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Nasıl?*” sorusu sorulmuş 5 katılımcı (K1, K3, K4, K6, K9) off-road yapanların çöpleri ve kullandıkları malzemeleri kullanım sonrası ayrıştırarak geri dönüşüme katkı sağladıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. 4 Katılımcı (K2, K5, K7, K8) ise konuyla ilgili görüş belirtmemiştir. Off-road sporcularına ise soru “*Faaliyet esnasında geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösterir misiniz? Nasıl?*” şeklinde sorulmuş katılımcıların

tamamı (K1, K2, K3, K4, K5, K6) geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösterdiklerini söylemişlerdir. Soruya ilişkin görüşlerini K2 *“Evet gösteriyoruz. Araçlarımızda kullanımı geçmiş akülerimizi ufak çaplı elektrikli olaylarda değerlendiriyoruz.”* Şeklinde cevaplarırken, K4 ise *“Faaliyetlerimizde geri dönüşümü olan ve doğaya daha az zarar verecek ürünleri tercih etmeye çalışırız”* şeklinde ifade etmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Tablo 4 ve Tablo 5’de sunulan demografik verilerin analizi, Sinop ilinde off-road sporu yapan ve yerel halk arasındaki demografik farklılıklar olduğunu göstermiştir. Off-road sporcuları genellikle erkek, evli ve ortalama olarak 40’lı ve 50’li yaşlarında kişilerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyleri çeşitlilik göstermekle birlikte, yüksek lisans seviyesinden ilköğretime kadar değişen bir yelpazeye sahiptirler. Aylık gelir seviyeleri 7500 TL ile 25000 TL arasında değişmektedir ve farklı meslek gruplarına mensup bireyler içermektedir. Yerel halk da benzer şekilde farklı yaş gruplarından ve eğitim seviyelerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, off-road sporcularının çevre organizasyonlarına üyelik oranı düşüktür ve yerel halkın büyük bir kısmı çevre organizasyonlarına üye değildir. Off-road sporcuları, Sinop’un off-road sporu için uygun bir yer olduğunu belirtirken, yerel halk da bu konuda genel olarak olumlu bir görüşe sahiptir.

Yerel halk genel olarak off-road sporunun Sinop iline ekonomik katkı sağladığına inanmaktadır. Bu sonuç, yerel ekonominin canlanmasına katkı sağlayabilecek bir turistik faaliyet olan off-road sporunun, Sinop ilindeki yerel halk tarafından olumlu bir şekilde algılandığını göstermektedir. Diğer yandan, off-road sporcularının Sinop’ta yapabileceği farklı off-road faaliyetlerine odaklanıldığında, çoğu sporcu 4x4 off-road araçları ile off-road yapma olanağı bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca bir katılımcı Sinop’ta motocross ve ATV gibi diğer off-road faaliyetlerinin de mevcut olduğunu belirtmiştir. Bu, bölgenin farklı off-road disiplinlerini deneyimlemek isteyen sporcular için çeşitli seçenekler sunabileceğini göstermektedir.

Yerel halkın büyük bir kısmı off-road yapanların yeşil alanlara zarar vermediklerini, çevreye çöp atmadıklarını ve doğal su kaynaklarını kirletmediklerini düşünmektedir. Bu off-road sporunun yerel topluluk arasında olumlu bir algıya sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, bazı katılımcılar bu konuda bir görüş belirtmemiş, bazıları da çevresel etkiler hakkında endişelerini dile getirmiştir. Off-road sporcuları da yerel halk gibi çevre konusunda duyarlı olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar off-

road sporunun çevresel etkilere karşı duyarlı bir şekilde uygulandığını göstermektedir. Yerel otoritelerin, off-road faaliyetlerini düzenlerken çevresel koruma önlemlerini ve yerel halkın görüşlerini dikkate alması sürdürülebilir bir turizm için önemlidir. Yerel otoriteler tarafından off-road alanları için sıkı yönetim planları geliştirilebilir. Buna ek olarak, off-road sporcularını off-road faaliyetlerinin çevresel etkileri konusunda eğitmek ve sorumlu off-road sürüş uygulamalarını teşvik etmek sürdürülebilirlik açısından önemlidir (Webb ve ark., 1978).

“Kentlerde açık yeşil alanların az olması, çarpık yapılaşma, yaşam çevrelerinde yer alan baz istasyonları sizi rahatsız eder mi?” Sorusuna yerel halkın büyük bir çoğunluğu, bu sorunların rahatsızlık verici olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar, bu faktörlerin hem fiziksel hem de duygusal sağlıklarını olumsuz etkilediğine inanmaktadırlar. Özellikle, açık yeşil alanların yetersizliği, çevresel kaliteye ve yaşam konforuna yönelik ciddi bir endişe kaynağıdır. Baz istasyonları konusunda ise görüşler farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar, bu istasyonların görüntü kirliliği yarattığını kabul ederken, insan sağlığına olan etkileri hakkında kesin bir bilgilerinin olmadığını ifade etmektedirler. Off-road sporcuları da benzer bir tutum sergilemektedir. Tüm off-road sporcuları, açık yeşil alanların eksikliği, çarpık yapılaşma ve baz istasyonlarının çevre üzerinde oluşturduğu potansiyel riskler konusunda endişelidirler.

Ankette yerel halk ve off-road sporcularına yöneltilen *“Off-road yapanların dizel araçları lüzumsuz kullanması sizi rahatsız eder mi? (Neden)”* sorusu, katılımcıların çevresel endişelerini ve enerji kaynaklarının kullanımını değerlendirmek açısından önemli bir gösterge olabilir. Yerel halk arasında, çoğu katılımcı, off-road yapanların dizel araçlarını lüzumsuz kullanmalarının rahatsızlık verici olduğunu düşünmektedir. Bu rahatsızlık özellikle hava kirliliğine yol açma potansiyeli nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Dizel araçlar, daha fazla karbon emisyonuna yol açabilir ve bu da çevresel sorunları tetikleyebilir. Ancak, bazı katılımcılar, off-road un bir spor ve eğlence faaliyeti olduğunu ve bu nedenle dizel araçların kullanımının kendilerini rahatsız etmediğini ifade etmişlerdir. Off-road sporcuları arasında, tüm katılımcılar dizel araçların lüzumsuz kullanımını rahatsız edici bulmaktadır. Ancak, katılımcılar bu kullanımı enerji kaynaklarının israfı olarak değerlendirmemektedirler. Özellikle, dizel araçların tercih edilme nedeni olan tork gücü ve ekonomiklik vurgulanmaktadır. Bazı katılımcılar, off-road esnasında dizel araç yerine alternatif sürdürülebilir enerji kaynaklarına dayalı bir aracın kullanımının şu an için mümkün olmadığını düşünmektedirler.

Yerel halk arasında, çoğu katılımcı off-road faaliyeti yapanların hava kirliliğini önlemek için duyarlı davrandığını ifade etmektedir. K2, bu inancını off-road sporcularının araçlarını gerekli kontrollerden geçirdikleri önermesiyle desteklemiştir. K9 ise etkinliğin belli zamanlarda yapıldığını ve bu nedenle çok fazla hava kirliliğine yol açmayacağını düşünmektedir. Bununla birlikte, K3 ve K8 gibi katılımcılar, off-road sporcularının hava kirliliğini önlemek için yeterince duyarlı davranmadıklarını düşünmektedirler. K3, off-road sporcularının kamp kurup ateş yaktıklarını ve bu durumun havayı kirletebileceğini öne sürmüştür. K8 ise, bu konuda yalnızca off-road sporcularını değil, genel olarak halkı eleştirerek hava kirliliğini önlemek için herkesin yetersiz davrandığını belirtmiştir. Off-road sporcuları arasında ise, çoğu katılımcı hava kirliliğini önlemek için duyarlı davrandıklarını ifade etmektedir. K1, lastik yakmamaya dikkat ettiklerini, K2 doğaya duyarlı araç ve ekipman kullanımına önem verdiklerini, K3 egzoz emisyon ölçümlerine dikkat ettiklerini ve K4 ile K5 düzenli filtre değişimi ve araç bakımına dikkat ettiklerini vurgulamışlardır. K6, az sayıda ateş yakıldığını ve araçlarının modern teknolojiye sahip olduğunu belirtmiştir. Genel olarak off-road sporcularının çevresel etkilere karşı duyarlılık gösterdiklerini, hava kirliliğini önlemek için bazı tedbirler aldıklarını ve çevre dostu uygulamaları benimsediklerini göstermektedir. Ancak, yerel halk arasında bu konuda bazı şüpheler ve eleştirilerin olduğu görülmektedir.

Yerel halk arasında, çoğu katılımcı off-road sporcularının çöplerini topladıklarını ve gerekli yerlere bıraktıklarını düşünmektedir. Ancak K8, bazı sporcuların çöplerin bir kısmını çevreye attığını iddia etmektedir. Bu sonuçlar, off-road sporcularının çevre duyarlılığı konusunda yerel halk arasında farklı görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. Off-road sporcuları arasında, çöplerin toplandığı ve uygun şekilde imha edildiği görüşü hakimdir. K1, bu tür çöplerin toplandığını, bazen yakılarak imha edildiğini ya da yaban hayvanlarının beslenmesi için bırakıldığını belirtmektedir. Diğer katılımcılar ise çöplerin çöp poşetleri ile toplandığını ve en yakın çöp kutularına atıldığını ifade etmektedir. Veriler off-road sporcularının genellikle çöplerini toplama ve uygun şekilde imha etme konusunda duyarlı olduklarını göstermektedir. Bu, off-road faaliyetlerinin çevresel etkilere karşı daha sorumlu bir yaklaşım sergilediğini işaret etmektedir. Ancak, yerel halk arasında bazı şüpheler bulunmaktadır, bu da off-road sporcularının çevre duyarlılıklarının daha geniş bir toplulukla paylaşılması ve anlaşılmasının önemini vurgulamaktadır.

Yerel halkın büyük bir çoğunluğu, off-road yapanların ağaçlara zarar vermediğini, çünkü sporun açık alanda yapıldığını ve bunun da ağaçlara zarar vermediğini belirtmiştir. Ancak bazı katılımcılar, parkurların açılırken veya off-road faaliyeti sırasında ağaçlara zarar verildiğini dile getirmişlerdir.

Bu farklı görüşler, off-road sporunun ağaçlara olan etkileri konusunda toplumsal farkındalığın önemini göstermektedir. Off-road araçlarının çevre üzerinde olumsuz etkileri olabilir ve bu etkiyi en aza indirmek için off-road sporcuları arasında çevre bilincini teşvik etmek gerekebilir. Çünkü off-road giderek daha popüler hale gelmekte ve bu sporun sürdürülebilir olmasını ve çevreye zararını en aza indirmek gerekir (Sevinç & Duran, 2018). Off-road sporcularından alınan verilere göre, sporcular ağaçlara zarar vermemek ve doğayı korumak için olumlu bir yaklaşım sergilemektedir. Off-road sporcuları ağaç dikme kampanyalarına katılım gösterdiklerini ve kulüp düzeyinde ağaçlandırma projelerine destek verdiklerini ifade etmektedirler. Bu, off-road topluluğunun çevre bilincine sahip olduğunu ve doğaya verdikleri zararı telafi etmek veya azaltmak için çaba sarf ettiklerini göstermektedir. Elde edilen veriler off-road faaliyetlerinin ağaçlara zarar verme potansiyeli taşıdığını ancak off-road sporcularının genellikle bu olumsuz etkileri telafi etme veya azaltma çabası içinde olduklarını göstermektedir.

Yerel halkın büyük bir çoğunluğu, off-road yapanların su kaynaklarını dikkatli kullandığını belirtmiştir. Ancak bir katılımcı, su kaynaklarının sadece off-road sporcuları değil, arabasını yıkayan herkes tarafından israf edildiğini ifade etmiştir. Bu sonuç, yerel halkın genel olarak olumlu bir görüşe sahip olduğunu, ancak su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına dair bazı endişeler taşıdığını göstermektedir. Off-road sporcuları, su kaynaklarını kullanırken dikkatli ve tasarruflu olduklarını belirtmektedirler. Birçok katılımcı, gerektiği kadar su kullandıklarını ve su israfından kaçındıklarını ifade etmiştir. Su kaynaklarını olabildiğince verimli bir şekilde kullanma konusundaki bu çaba, off-road topluluğunun çevresel duyarlılık açısından bilinçli olduğunu göstermektedir.

Yerel halkın tamamı, off-road yapanların yerel halkı rahatsız edecek seviyede gürültü yapmadığını belirtmiştir. Bu, yerel halkın genel olarak off-road sporcularının faaliyetlerinin ses düzeyini sorun olarak görmediğini göstermektedir. Off-road sporcularının yanıtları da dikkate değerdir. Birçok sporcu, off-road faaliyetlerini kırsal ve izole alanlarda gerçekleştirdiklerini ve bu nedenle yerel halkı rahatsız etmediklerini belirtmiştir. Ayrıca, bazı sporcular araçlarını ses emisyonlarını azaltmak için modifiye ettiklerini ve off-road yaparken yüksek sesle müzik dinlemediklerini ifade etmişlerdir.

Yerel halkın bir kısmı off-road yapanların tek kullanımlık kâğıt ürünlerin kullanımı konusunda tasarruflu davrandığını belirtmiştir. Off-road sporcularının yanıtları ise daha belirgin bir tasarruf davranışını yansıtmaktadır. Tüm sporcular, tek kullanımlık kâğıt ürünlerin kullanımı konusunda tasarruflu davrandıklarını belirtmiştir. Ayrıca, bazı sporcular

bu tür ürünleri kullanırken dikkatli olduklarını ve geri dönüşüm fırsatları bulduklarında bu ürünleri geri dönüşüme kazandırmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

“Off-road yapanlar faaliyet esnası dışında araçlarını çalışır durumda bırakıyor mudur?” sorusu, off-road topluluğunun araç kullanımı konusundaki tasarruflu davranışlarına dair önemli bilgiler sunmuştur. Her iki grup katılımcının yanıtları, araçların çalışır durumda bırakılması pratiği konusundaki farklı bakış açılarını yansıtmaktadır. Yerel halktan katılımcılar arasında, araçların faaliyet dışında çalışır durumda bırakılmasına dair karmaşık bir görüş birliği bulunmaktadır. Bazı katılımcılar ekonomik nedenler ve çevresel duyarlılıklarından dolayı araçlarını faaliyet dışında çalışır durumda bırakmadıklarını belirtmişlerdir. Off-road sporcuları ise daha tutarlı bir tavır sergilemektedir. Katılımcıların çoğu araçlarını faaliyet dışında çalışır durumda bırakmamayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu, yakıt tasarrufu ve emisyonların azaltılmasına yönelik bir çevresel farkındalığı yansıtmaktadır. Ayrıca, bu yaklaşım ekonomik nedenlerle de açıklanabilir. Ancak, bir katılımcı (K1), aracını çalışır durumda bırakarak motorun soğumasını sağladığını ve sağlıklı bir duruma gelmesine yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Yerel halkın görüşlerine göre, off-road yapanlar genellikle kullanılamaz hale gelmiş atık malzemeleri (örneğin halat ve lastikler) geri dönüşüme kazandırmaktadırlar. Bu, çevresel duyarlılık açısından olumlu bir yaklaşımdır. Ancak, bazı katılımcılar fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu, çevresel farkındalığın yerel halk arasında farklı seviyelerde olduğunu göstermektedir. Off-road sporcularının tamamı, kullanılamayacak duruma gelmiş atık malzemeleri geri dönüşüme kazandırmayı tercih etmektedir. Özellikle lastiklerin geri dönüşüme kazandırılması, çevresel etkiyi azaltmada önemli bir rol oynayabilir.

Yerel halkın bir kısmı off-road yapanların çöpleri ve kullanılmış malzemeleri ayrıştırarak geri dönüşüme katkı sağladığını düşünmektedir. Bu, off-road sporcularına yönelik çevresel duyarlılık konusundaki çabalarının fark edildiğini gösterir. Ayrıca, off-road sporcuları geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösterdiklerini belirtmiştir. Bu, çevre dostu ürünleri seçme konusundaki çabalarını yansıtmaktadır.

Off-road sporcuları, faaliyet sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan çöpleri toplama ve düzgün bir şekilde imha etme konusunda çaba sarf ettiğini belirtmektedir. Bu, çevre ve doğanın korunmasına yönelik önemli bir uygulamadır. Veriler, off-road yapanların ve yerel halkın çevresel duyarlılık ve geri dönüşüme katkı konularında olumlu eğilimlere sahip olduğunu göstermektedir. Off-road sporcuları, kullanılmış malzemeleri geri dönüşüme

kazandırma ve çevre dostu ürünleri tercih etme konularında olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Bu tür çabaların yaygınlaşması, doğanın ve çevrenin korunmasına katkı sağlayabilir.

Çalışmanın temel bulguları, off-road sporunun ve yerel halkın çevresel konularda nasıl farklılaştığını ve benzerlikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmada off-road sporcularının genellikle çevresel sorumluluklarını yerine getirmeye ve çevre dostu uygulamalara dikkat etmeye çalıştığı görülmektedir. Ayrıca elde edilen verilere göre, yerel halkın büyük bir kısmı off-road sporunun bölgeye ekonomik katkı sağladığını ve sporcuların çevreye zarar vermediklerini düşündüğünü göstermektedir.

Literatürde off-road sporcularının çevreye duyarlılıkları ve yerel halkın gözünden off-road sporcularına yönelik tutumları inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Gelecekteki çalışmalar, bu konuyu daha fazla derinlemesine inceleyebilir hem nicel hem de nitel araştırmalarla daha geniş sahalarda çalışmalar yapılabilir. Çalışmalar, çevresel bilinçliliği artırmak ve off-road sporunun sürdürülebilir hale gelmesine yardımcı olmak için yerel topluluklar ve off-road sporcuları arasındaki etkileşimleri değerlendirebilir. Daha fazla yerel halk ve off-road sporcularını temsil eden katılımcı sayısı, sonuçların genelleştirilebilirliğini artırabilir. Off-road sporunun çevresel etkilerini daha fazla inceleyen çalışmalar, hangi uygulamaların çevreye en fazla zarar verdiğini ve bu zararı azaltmak için hangi önlemlerin alınması gerektiğini belirlemeye yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, off-road sporcuları ve yerel halk arasındaki çevresel farkındalık ve davranışlar hakkında önemli bulgular sunmaktadır. Gelecekteki çalışmalar, çevre koruma çabalarını daha fazla teşvik etmek ve off-road sporunun çevresel sürdürülebilirliğini artırmak için bu tür araştırmalara dayalı daha fazla strateji ve politika geliştirmeye yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acungil, Y. (2020). Üniversitede çevre tutum ve davranış düzeylerini belirleme-ye yönelik bir çalışma: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 75(3), 997-1032.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yildirim, E. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. *Sakarya Yayıncılık, Sakarya*, 226.
- Andarabi, F. F., & Hassan, A. (2022). Değer inanç norm teorisi temelinde çevresel duyarlılık davranışlarının ölçümü. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 33(1-Ön Yayımdaki Makaleler), 81-93.
- Baranowski, P., Bogusz, P., Gotowicki, P., & Małachowski, J. (2012). Assessment of mechanical properties of off-road vehicle tire: Coupons testing and FE model development. *Acta mechanica et automatica*, 6(2), 17-22.
- Bhandari, M. P. (2018). Impact of tourism of off-road driving on vegetation biomass, a case study of Masai Mara National Reserve, Narok, Kenya. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 6-25. DOI: 10.21272/sec.3(2).6-25.2018
- Bozpolat, C. (2021). Çevresel kaygının ve algılanan pazar etkisinin yeşil ürün satın alma davranışındaki rolü. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 702-727.
- Buczyńska-Pizoń, N. (2022). Green shopping: Do consumers think about the environment when making purchasing decisions? *Com. press*, 5(2), 20-35.
- Chiu, Y. T. H., Lee, W. I., & Chen, T. H. (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedents and implications. *Tourism management*, 40, 321-329.
- Çabuk, B., & Karacaoğlu, Ö. Cem. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 1(36), 189-198.
- Çamlıca, K. (2014). Sürdürülebilir turizme ilişkin ziyaretçi tutumlarının ve tekrar ziyaret niyetlerinin pazar bölümlendirme kriteri olarak kullanılması: Kapadokya bölgesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi)*
- Davies, A. R., Thompson, S., & Gristey, J. J. (2019). Environmental awareness, knowledge and behaviour: An empirical study of British consumers. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 50, 47-54.
- Dunlap, R. E., & Van Liere, K. D. (1978). The “new environmental paradigm”. *The journal of Environmental Education*, 9(4), 10-19.
- Duran, E. (2009). Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Gökçeada örneği (Doktora tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Giuseffi, J. M. (2011). *Environmentally responsible behavior and the application of leave no trace beyond the backcountry* (Doktora tezi, Ohio University).

- Gökdayı, İ. (1996). Doğal kaynakların ve çevrenin korunmasında önemli bir tehdit unsuru: Ekolojik bunalım ve sorunun kapitalizmden kaynaklanan sonuçlarının dünyanın geleceğine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 129-150.
- Gürsoy, S. İ., Bahadır, N. H., & Yalçın, E. C. (2022). Çevre bilinci dinamikleri çevresel tutumda bir farklılık yaratır mı? Kırklareli Üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(4), 779-799.
- Hacıoğlu, Necdet ve Avcıkurt, Cevdet (2008). Turistik ürün çeşitlendirmesi (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hines, J. M., Hungerford, H. R., & Tomera, A. N. (1986). Analysis and synthesis of research on responsible environmental behavior: A meta-analysis. *Journal of Environmental Education*, 18(2),1.
- İrge, N. T. (2022). Çevresel duyarlılığın çalışanların yeşil örgütsel davranışlarına etkisinde kişilik özelliklerinin aracı rolü. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 1293-1315.
- James, S. R. (2002). Lateral dynamics of an off-road motorcycle by system identification. *Vehicle System Dynamics*, 38(1), 1-22.
- Jekria, N., & Daud, S. (2016). Environmental concern and recycling behaviour. *Procedia Economics and Finance*, 35, 667-673.
- Kautish, P., & Sharma, R. (2020). Determinants of pro-environmental behavior and environmentally conscious consumer behavior: An empirical investigation from emerging market. *Business Strategy & Development*, 3(1), 112-127.
- Kızılırmak, İ., Kaya, F., Yıldız, S., Kurtulay, Z. (2017). Yerel paydaşların ekoturizme yönelik yaklaşımları: Erzincan destinasyonu örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 189-202
- Kocagöz, E., & İğde, Ç. S. (2022). Elektrikli araç satın alma niyetini hangi faktörler etkiler? Bir tüketici araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(21. Uluslararası İşletmecilik Kongresi" Özel Sayısı), 104-120.
- Krosnick, J. A., Holbrook, A. L., Lowe, L., & Visser, P. S. (2006). The origins and consequences of democratic citizens' policy agendas: A study of popular concern about global warming. *Climate Change*, 77(1-2), 7-43
- Lerdsuchatavanich, P., Pradatsundarasar, A., Pattanakiat, S., & Utarasakul, T. (2017). Impact assessment of off-road activities for sustainable tourism management in Khao Krajome, Thailand. *Journal of Environmental Science and Technology*, 10(4), 197-205.
- Luneva, E., Rebrowa, N., & Frik, O. (2020). Modern methods of marketing researches of ecological needs of population in the region. *In E3S Web of Conferences* (Vol. 174, p. 02018). EDP Sciences.

- Mansuroğlu, S., & Veysel, D. (2021). Üniversite öğrenci ve çalışanlarının çevre duyarlılığının saptanması: Akdeniz Üniversitesi (Antalya) örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 58(2), 229-238.
- Meitiyani, M., Astra, I. M., & Safitri, D. (2022). The relationship between personality and environmentally responsible behavior in Green High School . *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 17(9), 3439–3449. <https://doi.org/10.18844/cjes.v17i9.8084>
- Minton, A. P., & Rose, R. L. (1997). The effects of environmental concern on environmentally friendly consumer behavior: An exploratory study. *Journal of Business research*, 40(1), 37-48.
- Nortjé, G. P., & Mearns, K. (2017). Tourists' perceptions of off-road driving in the Makuleke Contractual Region of Kruger National Park. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 6(4).
- Orhan, T., & Karahan, F. (2010). Uzundere ilçesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1):27-42
- Patton, M. Q. (2005). Qualitative research. New York: John Wiley & Sons, Ltd
- Pickering, C. M., & Hill, W. (2007). Impacts of recreation and tourism on plant biodiversity and vegetation in protected areas in Australia. *Journal of environmental management*, 85(4), 791-800.
- Pytka, J. A., Tarkowski, P., Fijałkowski, S., Budzyński, P., Dąbrowski, J., Kupicz, W., &
- Pytka, P. (2011). An instrumented vehicle for off-road dynamics testing. *Journal of Terramechanics*, 48(5), 384-395.
- Rosalino, L. M., & Rosalino, C. (2012). Nature conservation from a Junior High School perspective. *Journal for Nature Conservation*, 20(3), 153-161.
- Schultz, P. W., & Oskamp, S. (1996). Effort as a moderator of the attitude-behavior relationship: General environmental concern and recycling. *Social Psychology Quarterly*, 59(4), 375-383.
- Schultz, P. W., Gouveia, V. V., Cameron, L. D., Tankha, G., Schmuck, P., & Franěk, M. (2005). Values and their relationship to environmental concern and conservation behavior. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 457-475.
- Sevinç F, Duran E. (2018) Off-road tourism: An alternative way for sustainable tourism in Çanakkale, Turkey. *ERAZ 2018*, 898
- Sevinç, F, Duran, E. (2019). Alternatif turizm türü olarak off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşamlarındaki yeri: Çanakkale Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 1-16.
- Sivesan, S. (2019). Challenges of sustainable tourism in ancient cities: A case study based on Kandy, Sri Lanka. *Journal of Business*, 6(1), 57-74.

- Stern, P. C. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of social issues*, 56(3), 407-424.
- Thøgersen, J. (2004). A cognitive dissonance interpretation of consistencies and inconsistencies in environmentally responsible behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 24(1), 93-103.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: Teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- UNEP, Birleşmiş Milletler Çevre Programı, <https://www.unep.org/> Erişim tarihi: 12/05/2023
- UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. <https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/sustainability-and-education>. Erişim tarihi: 12/05/2023
- Vining, J., & Ebreo, A. (1990). What makes a recycler? A comparison of recyclers and nonrecyclers. *Environment and behavior*, 22(1), 55-73.
- Webb, R. H., Ragland, H. C., Godwin, W. H., & Jenkins, O. (1978). Environmental effects of soil property changes with off-road vehicle use. *Environmental Management*, 2, 219-233.
- Wierzbinski, B., Surmacz, T., Kuźniar, W., & Witek, L. (2021). The role of the ecological awareness and the influence on food preferences in shaping pro-ecological behavior of young consumers. *Agriculture*, 11(4), 345.
- Wong, Y. D., & Lee, L. W. (2019). Environmental awareness and education in Malaysia: A review of current perspectives and future directions. *Environment, Development and Sustainability*, 21(4), 1615-1637.
- Yeşil, M., & Turan, Y. (2020). Çevresel duyarlılık üzerine bir ölçek geliştirme çalışması. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 418-435
- Yoon, J. (2020). The Analysis of the difference in eco-friendly behavior between Korean and Chinese Consumers. *Asia-pacific Journal of Convergent Research Interchange* Vol.6, No.2, February 29 (2020), pp.173-183

